Eduskunta
Valtiovarainvaliokunta, sivistys- ja tiedejaosto

18.10.2018, Helsinki

Suomen Olympiakomitean lausunto hallituksen esityksestä valtion budjetiksi

Näkökulmina nuorten urheilijoiden sosioekonominen asema, liikunnan edistäminen ja Liikkuva koulu

Viite: Jaoston lausuntopyyntö 10.10.2018

Jaosto pyytää lausuntoa erityisesti seuraavista näkökulmista:

- *Nuorten urheilijoiden tuen nykytilanne ja kehittämistarpeet?*
- *Miten edistetään koko väestön liikunnan edistämistä, resurssien riittävyys ja painopisteet?*
- *Liikkuva koulu-ohjelma – toteutuminen ja jatko?*

1 Nuorten urheilijoiden tuen nykytilanne

Valtion talousarviossa lisäkohdennuksia nuorten urheilijoiden tukemiseksi tarvitaan ennen muuta toimintaympäristöihin. Kannustavan ja kehittävän urheilijan toimintaympäristön tarjoaminen nuorten valmentautumiseen on keskeinen osa suomalaisen urheilumenestyksen rakentamista. Se voi tarkoittaa myös entistä useamman nuoren urheilijan onnistumista opiskeluissa. Nuorten urheilijoiden keskeinen toimintaympäristö on urheiluakatemia. Akatemiassa yhdistetään opiskelu, tavoitteellinen harjoittelu ja urheilijaa tukevat asiantuntijapalvelut.

Eduskunta on lisännyt hallituksen esitykseen nähden vuosille 2018 ja 2017 rahoitusta urheiluakatemioiden tukemiseen 300 000 € ja Urheilijoiden Ammattienedistämissäätiön (URA-säätiö) opiskeluapurahoihin 165 000 €. Nämä lisäykset ovat olleet nuorten urheilijoiden arjen kannalta merkityksellisiä. Ne ovat mahdollistaneet urheilijoiden asiantuntijapalveluiden kehittämisen, esimerkiksi fysioterapeutin, ravintovalmentajan ja psykologin palveluiden saatavuuden sekä tukeneet opiskelevien urheilijoiden taloudellista tilannetta. Ne auttavat nuorta urheilijaa kehittymään ja jaksamaan vaativissa psyykkisissä ja fyysiseen harjoitteluun liittyvissä tilanteissa. Kyseessä olevia määrärahojen lisäyksiä tulee jatkaa, jotta nuorilla urheilijoilla on mahdollisuus hyötyä niistä jatkossa ja uusilla urheilijoilla on vastaava mahdollisuus.

Kehitys nuorten urheilijoiden taloudellisen aseman ja toimintaympäristöjen edistämisen suhteen on myönteistä, mutta ei riittävää tarpeeseen nähden. OKM:n 2016 asettama parlamentaarinen liikuntapoliittinen työryhmä esitti[1] 2017 yhtenä toimenpiteenä (esitys 12), että ”ministeriö osoittaa budjetistaan 1-2 miljoonan euron lisämäärärahan lahjakkaimpien, 18–22 -vuotiaiden nuorten urheilijoiden taloudellisen aseman helpottamiseksi ja kansainvälisen urheilu-uran luomisen vaatiman toimintaympäristön mahdollistamiseksi”. Esitys on urheilumenestyksen, nuorten

[1] Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017): Valtion roolin ja ohjauskeinojen selkeyttäminen suomalaisessa liikunta- ja urheilukulttuurissa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:40: Verkkolähde: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80655/OKM_40_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Suomen Olympiakomitea
Valimokatu 10, 00380 Helsinki
Puh. (09) 348 121
olympiakomitea.fi

urheilijoiden taloudellisen aseman ja esimerkiksi taiteeseen verrattaessa urheilun yhdenvertaisuuden näkökulmasta perusteltu.

Esityksen ensimmäinen osa, taloudellisen aseman helpottaminen on edennyt esimerkiksi urheilija-apurahojen korotuksen myötä. Korotus on suunnattu ennen muuta nuorille, ja se on mahdollistanut apurahan saamisen yli sadalle uudelle nuorelle urheilijalle. Toisessa osassa, kansainvälisen urheilu-uran luovan toimintaympäristön rakentamisessa, on syytä edetä nykyistä päättäväisemmin. Urheiluakatemioiden ja valmennuskeskusten kehittäminen on nuoren urheilijan tehokasta tukemista. Akatemian ja valmennuskeskuksen laadukkuus sekä kannustavuus määrittävät urheilijan arjen mielekkyyttä. Lisäksi palveluilla on taloudellinen merkitys: nuoren urheilijan ei tarvitse itse hankkia palveluita, jotka hän saa akatemian tai valmennuskeskuksen kautta.

Näillä perusteilla esitämme 1,5 miljoonan euron määrärahaa nuorten toimintaympäristöohjelmaan, jolla voitaisiin tukea lahjakkaimpia nuoria (18-22-vuotiaita) urheilijoita. Noin puolet kohdennettaisiin akatemioiden ja valmennuskeskusten palveluiden tehostamiseen ja toinen puoli urheilijoiden yksilöllisten valmentautumissuunnitelmien tehostettuun toteutukseen, sisältäen esimerkiksi leiritykset. Ohjelmaan valittavat urheilijat olisivat urheilija-apurahojen piirissä. Toimintaympäristöohjelma täydentäisi siis taloudellista tukea. Ohjelma rakennetaan siten, että siihen voidaan valita sekä yksilö- että joukkuelajiurheilijoita.

Tuloksena lahjakkaimpien, ohjelmaan valittujen nuorten kannalta olisivat entistä turvatumpi, tuetumpi ja ammattimaisempi valmentautuminen sekä huippu-urheilu-uran alku. Muiden nuorten urheilijoiden kannalta ohjelma kannustaisi kehittymään ohjelman kriteereihin yltämiseksi sekä parantaisi urheiluakatemioiden toiminnan laatua. Suomalaisen urheilumenestyksen kannalta tuloksena olisi entistä suurempi määrä menestyspotentiaalisia urheilijoita, joilla on hyvä mahdollisuus menestyä myös aikuisten arvokilpailuissa.

Ohjelmaa koordinoisi ja määrärahan jakamisesta vastaisi Olympiakomitea. Olympiakomitea myös toteuttaisi ohjelmaa yhteistyössä akatemioiden, valmennuskeskusten sekä muun urheiluyhteisön, kuten lajiliittojen kanssa. Tämä tarkoittaisi synergiaa, koska eri urheilijat pystyisivät hyötymään pääosin samoista asiantuntijoista.

Nuorten toimintaympäristöohjelman määräraha voitaisiin osoittaa yleiskatteellisista budjettivaroista siten, että tarpeeseen perustetaan uusi budjettirivi.

Näistä syistä Suomen Olympiakomitea esittää jaoston huomioitaviksi seuraavat määrärahalisäykset:

- ➔ 300 000 euron lisäys urheiluakatemioiden tukemiseen kahden edellisen vuoden tapaan.
- ➔ 165 000 euron lisäys Ura-säätiölle jaettavaksi opiskeluapurahoina kahden edellisen vuoden tapaan.
- ➔ 1,5 miljoonaa euroa lahjakkaimpien 18-22-vuotiaiden nuorten urheilijoiden toimintaympäristöohjelmalle.

2 Koko väestöön liikunnan edistäminen

Koko väestön liikunnan edistämisen kannalta keskeinen budjettiin liittyvä toimenpide on valtion budjetin avaaminen liikunnalle ja urheilulle, eli budjetin hyödyntäminen liikuntabudjetin lisäksi muilla hallinnonaloilla ja yleiskatteellisen budjetin hyödyntäminen nykyisen rahapelivoittovararahoitukseen rajaamisen sijaan sekä siten liikunnan edistämiseen käytettävän kokonaisbudjetin koon kasvattaminen.

Koko väestön liikunnan edistämisen tavoite on yhteiskunnallisesti tärkeä terveyden ja hyvinvoinnin kannalta sekä kansantaloudellisesti. UKK-instituutin koordinoiman keväällä julkaistun selvityksen [2] mukaan liikkumattomuuden kustannukset ovat 3,2-7,5 miljardia vuodessa. Summalla on elintapoihin ja väestörakenteen muutokseen liittyvä paine kasvaa. Tärkein lääke kustannusten kasvua vastaan on ihmisten kannustaminen liikkuvaan elämäntapaan.

Liikuntaa ja urheilua ei voida edistää riittävästi vain liikuntapolitiikalla, koska ihmiset liikkuvat ja voivat liikkua liikuntapalveluiden ja -paikkojen lisäksi merkittävissä määrin myös muissa yhteyksissä. Liikkuminen liittyy OKM:n hallinnonalalla myös koulutuspolitiikkaan. Lisäksi liikuntaa voidaan olennaisesti edistää etenkin LVM:n, STM:n, YM:n ja MMM:n hallinnonaloilla. Esimerkkejä toimista ovat kävelyn ja pyöräilyn edistäminen, palveluketjut sosiaali- ja terveydenhuollon sekä liikunnan välillä ja elinatapaohjaus, liikuntapaikkojen ja koulujen liikuntaan kannustava sijainti

[2] Vasankari T, Kolu P, toim. (2018) Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnon yhteiskunnalliset kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31, 2018 Verkkolähde: http://www.ukkinstituutti.fi/tutkimus/liikuntatutkimus_suomessa/liikkumattomuuden-kustannukset

sekä virkistysluontoalueiden kehittäminen. Jotta eri ministeriöiden hallinnonaloilla voidaan toteuttaa liikkeen lisäämiseksi vaikuttavia toimia, on näillä oltava myös määrärahoja.

Liikunta on ainoa toimiala, jonka koko budjetti katetaan käytännössä rahapelivoittovaroilla. Nykyisessä liikuntabudjetissa on määrärahoja, jotka voisivat olla a) muiden hallinnonalojen budjeteissa, ja b) yleiskatteellisesti rahoitettuja rahapelivoittovararahoituksen asemesta. Sopivia kokonaisuuksia siirrettäviksi liikuntabudjetin veikkausvoittovaraosuudesta yleiskatteellisen budjettiin ovat esimerkiksi liikuntapaikkarakentamisen edistäminen (37,3 miljoonaa), kuntien liikunnan valtionosuudet (19,5 miljoonaa) ja liikunnallisen elämäntavan edistämisen määräraha (9,1 miljoonaa). Esimerkiksi kulttuuribudjetissa tilakustannukset ovat (useiden muiden kustannusten ohella) yleiskatteellisia.

Kaikkiaan budjetin avaaminen liikunnalle tarkoittaisi:

- määrärahojen kasvattamista aloilla, joilla voidaan lisätä liikettä, mutta johon ei ole tarvittavia määrärahoja,
- liikuntabudjetin kokonaiskoon kasvattamista lähemmäs tasoa, jolla voidaan uskottavasti vastata miljardiluokan yhteiskunnalliseen haasteeseen,
- liikunnan aseman yhdenvertaistamista suhteessa muihin toimialoihin, kuten kulttuuriin.

Tästä syystä esitämme, että jaosto:

➔ huomioi budjetin avaamisen merkityksen liikkeen lisäämiselle.

3 Liikkuva koulu

Liikkuva koulu -ohjelma on myönteinen esimerkki siitä, että sitkeään liikkumattomuuden ongelmaan on löydettävissä yhteiskunnallisia ratkaisuja. Ohjelman rahoitus ollaan tulevana vuonna lopettamassa hallitusohjelman mukaisesti. Seuraavalla vaalikaudella on syytä tarkastella liikkuvan koulun käytäntöjen juurtumista ja harkita jatkotoimia.

Liikkuva koulu -ohjelma saavuttaa hallitusohjelman tavoitteen, eli kattaa lähes kaikki perusopetusikäiset vuoden 2018 aikana. Toteutukseen ovat sitoutuneet laajat verkostot. Esimerkiksi kunnat sitoutuivat 17 512 000 euron omarahoitukseen vuosien 2016-2018 kärkihankeavustusten yhteydessä.

Hallitusohjelman mukaisesti kärkihankkeelle kohdennettiin rahoitus kolmeksi vuodeksi. Hallituksen talousarvioesityksessä yleiskatteellinen, peruskouluille suunnattava rahoitus lopetetaan ohjelman oman määrärahan osalta, mutta ohjelmatoimisto pystytään pitämään toiminnassa vielä uudelle vaalikaudelle rahapelivoittovaroista rahoitettavalla koko väestön liikunnan edistämisen määrärahalla. Lisäksi hallitus esittää 2,8 miljoonan euron määrärahaa toiselle asteelle kohdennettavaan Liikkuvaa koulua vastaavaan Liikkuva opiskelu -toimintaan.

Myönteisistä luvuista ja lähtökohdista huolimatta emme täsmällisesti voi tietää, miten käytännöt kunnissa ovat juurtuneet ja juurtuvat – pysyvätkö koulut liikkuvina, kun hallituksen kärkihankerahoitus loppuu.

Tulevalla vaalikaudella on syytä tarkastella sekä Liikkuvan opiskelun käytäntöjen juurtumista että peruskouluihin suunnattujen Liikkuvaan kouluun liittyvien käytäntöjen juurtumista ja harkita myös rahoitusta juurruttamiselle.

Näistä syistä esitämme, että jaosto:

➔ huomioi Liikkuvan koulun onnistumisen ja tarpeen tarkastella käytäntöjen juurtumista varhaiskasvatuksen, peruskoulujen ja toisen asteen oppilaitosten osalta tulevien budjettien yhteydessä.

Helsingissä 18.10.2018

Mikko Salonen

Toimitusjohtaja

Suomen Olympiakomitea